

مقاله پژوهشی: گام دوم انقلاب در دو حرکت

(شناخت تهدیدات امنیتی، مقابله با تهدیدات امنیتی)

[20.1001.1.24234621.1400.111.42.8.3](https://doi.org/10.24234621.1400.111.42.8.3)

مصطفی ساوه درودی^۱

تاریخ دریافت: ۹۹/۲/۲۲

تاریخ پذیرش: ۹۹/۷/۱۴

چکیده

امنیت به‌عنوان مهم‌ترین خواسته یک ملت نیازمند ترسیم نقشه راهی مناسب، دقیق و مؤثر است که تأمین آن در نگاه اول بر عهده حاکمیت و در نگاه دوم همکاری دوطرفه ملت با حکومت است. نقشه مورد نظر نیازمند طرح‌واره‌ای مستحکم و منطبق بر واقعیت موجود بوده و می‌تواند تلاش هر حکومتی را برای یافتن امنیت در مسیر پیش رو تنظیم نماید. هدف این مقاله احصاء مهم‌ترین تهدیدات امنیتی نظام ج.ا.ا با استناد به این بیانیه و انطباق این مفاهیم با اهداف مأموریتی نیروهای مسلح در سطح راهبردی است. بر این اساس سؤال تحقیق با این عنوان که تهدیدات امنیتی نظام ج.ا.ا در گام دوم انقلاب اسلامی کدام است و راهکار مقابله با آن چیست؟ تلاش خواهد کرد تا با رویکرد متن‌محوری به تحلیل محتوای متن بیانیه پرداخته و با استخراج مهم‌ترین تهدیدات امنیتی نظام ج.ا.ا، راهکار مقابله با تهدیدات امنیتی را نیز از درون متن استخراج نماید. از این رو فرضیه این مقاله با تحلیل متن به دست خواهد آمد.

به ثمر نشستن این موضوع که به لحاظ روش توصیفی و به لحاظ موضوعی کاربردی است؛ با بهره‌گیری از تحلیل محتوای متن‌محور بیانیه گام دوم و تهدیدات امنیتی مورد اشاره رهبری در حوزه مورد مطالعاتی این مقاله انجام پذیرفته است. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد تهدیدات امنیتی نظام ج.ا.ا با استخراج روندها و پیشران‌های تأثیرگذار در بروز تهدیدات امنیتی در دو حوزه داخلی و خارجی پیرامون هفت محور اشاره‌شده در بیانیه قابل استخراج بوده و راهکار مقابله نیز با استناد به توصیه‌های رهبری در هر کدام از این هفت محور قرار دارد.

کلید واژه‌ها: تهدیدات امنیتی، دشمن، روندها، پیشران‌ها، گام دوم.

مقدمه

انقلاب پرشکوه ملت ایران در بهمن سال ۱۳۵۷، بزرگ‌ترین و مردمی‌ترین انقلاب عصر جدید است که چله پرافتخار را بدون خیانت به آرمان‌هایش پشت سر گذاشت (بیانیه گام دوم- ۱۳۹۷) و از همان آغاز تلاش خود را برای رسیدن به امنیت که ابتدایی‌ترین و اولین گام برای رسیدن به ثبات جامعه اسلامی بود، مورد توجه قرار داد و به‌عنوان مرکز ثقل و نقطه کانونی بقای حاکمیت اسلامی و دفاع از مردم ستم‌دیده ایران، تلاش‌های امنیت‌ساز خود را به مورد اجرا درآورد. با این وجود ج.ا.ا ایران در گام نخست برای رسیدن به امنیت در جامعه اسلامی از همان ابتدای انقلاب اسلامی با هجمه‌های فراوان اقدامات ضد امنیتی مواجه شد که اوج آن در بروز جنگ‌های داخلی، جنگ تحمیلی، هجمه‌های فرهنگی و در ادامه اقدامات ترکیبی ضد امنیتی در دهه سوم و چهارم بود. این اقدامات که به‌طور خاص با هدایت نظام سلطه و برخی از گروه‌های وابسته و معاند انجام شد، با ترکیبی پیچیده در تمام دوران انقلاب اسلامی به مورد اجرا درآمد.

مهم‌ترین این تهدیدات که با هدف براندازی و در ادامه با هدف تغییر هیئت حاکمه از طریق نفوذ عناصر وابسته و مرعوب‌شده غربی به مورد اجرا درآمد، منجر به ناامنی‌هایی گردید که در اوج خود با تخریب محاسبات آحاد مردم و با هدف دلسرد نمودن مردم و گسترش نارضایتی‌های برآمده از این تخریب همراه شد که مصادیق آن در سال‌های ۸۸، ۹۶ و ۹۸ به مورد اجرا درآمد. با توجه به این مهم، استخراج این تهدیدات و پیامدهای ناشی از آن که امنیت نظام ج.ا.ا را مورد هدف قرار داده، موضوع مهمی است که باید در تحلیل چگونگی و چیستی و چرایی‌ها مورد بررسی قرار گیرد. بیانیه گام دوم که در آستانه چهل‌مین سال پیروزی انقلاب اسلامی ایران از طرف مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی) خطاب به ملت ایران منتشر شد؛ منشوری مهم در چگونگی حرکت رو به جلوی نظام ج.ا.ا در گام دوم انقلاب اسلامی است که لازم است در دو حرکت، با نگاه به تهدیدات نظام ج.ا.ا و راهکار خروج از آن مدنظر قرار گیرد.

امنیت در تمام مکاتب سیاسی و نظام‌های برآمده از این مکاتب، نقطه عزیمت حرکت به‌سوی جامعه‌پذیری سیاسی به معنای پذیرش مردمی در برابر هنجارها، باورها و قوانین

وضع شده از سوی دولت‌ها برای رسیدن به جامعه‌ای پویا و فعال و در عین حال حاکمیت مستحکم در برابر هجمه‌های ضد امنیتی است. این مهم در تمام ادوار تاریخی برای همه دولت‌ها به‌عنوان نقطه کانونی بقای حاکمیت، نقش اساسی داشته و تلاش‌ها معطوف به آن شده است. با این وجود در بیشتر موارد به دلیل برخورد منافع و در عین حال منابع به محل مناقشه و منازعه بین دولت‌ها تبدیل شده است. این برخوردها در واقع آغازگر تهدیدات امنیتی برای هر حاکمیتی بوده که برای عبور از آن تلاش‌ها با استفاده از تمامی امکانات مورد توجه قرار گرفته است.

ج.ا.ا در مسیر ثبات امنیت خود به دلیل برنتابیدن نظام سلطه بیش از هر نظام دیگری با این تهدیدات مواجه شده که شناخت آن می‌تواند در مسیر گام دوم منجر به افزایش ضریب امنیتی نظام ج.ا.ا گردد. اگرچه در شناخت این تهدیدات نوشتارهای متعددی در قالب مقالات، کتاب‌ها و در عین حال گفت‌وگوهای مرتبط با ایجاد امنیت در محافل و نهادهای دانشگاهی و سازمانی مورد بررسی قرار گرفته و در مورد آن بحث‌های متعددی صورت گرفته است، اما با توجه به بیانیه گام دوم که مسیر راه را برای حرکت به سمت بالندگی و پویایی نظام ج.ا.ا توسط امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) ترسیم نموده است، به نظر می‌رسد پرداختن به این مهم می‌تواند گام بلندی برای سازمان‌ها و نهادهای امنیت‌ساز باشد. استخراج اندیشه حضرت آقا در این بیانیه به‌عنوان چراغ راه آینده نظام ج.ا.ا. برای عبور از تنگناها و مشکلات امنیتی نظام ج.ا.ا به‌عنوان دغدغه محقق در این مقاله مورد توجه قرار گرفته تا باشد در مسیر افزایش ضریب امنیتی نظام ج.ا.ا در گام دوم انقلاب مورد استفاده قرار گیرد. توجه به این مهم (شناخت تهدیدات امنیتی و مقابله با تهدیدات امنیتی) می‌تواند مسئله ساخت سازه‌های امنیت‌ساز ایمن و مستحکم را در نظام ج.ا.ا و در تمامی سازمان‌های مسئول، تقویت کند و همچنین دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی تولیدمحور در حوزه امنیت از جمله دانشگاه دفاع ملی و پژوهشکده‌های وابسته به آن را در ترسیم نقشه راه امنیتی نظام ج.ا.ا در گام دوم انقلاب اسلامی ایران یاری رساند که امید است مورد توجه قرار گیرد.

بیانیه گام دوم به‌عنوان منشور حرکت نظام ج.ا.ا در ادامه مسیر خودسازی، جامعه‌سازی و تمدن، نیازمند استخراج راهکار مقابله با تهدیدات با استناد به منویات حضرت امام

خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در حوزه گفتمان اسلامی است تا چراغ راهی برای نیروهای جوان جامعه اسلامی ایران و حرکت آن به سمت پویایی و تحرک انقلابی گردد. در عین حال کم‌توجهی به مفاد مندرج در بیانیه گام دوم به‌خصوص پیرامون تشریح روندها و پیشران‌های تأثیرگذار در حوزه شناخت تهدیدات امنیتی نظام ج.ا.ا، حاکمیت اندیشه‌های برآمده از دل مکاتب غربی و حامیان آن در داخل و در نتیجه انحراف از مسیر اصیل انقلاب اسلامی و در اوج خود گفتمان برآمده از مکاتب غیر اسلامی را می‌تواند به همراه داشته باشد. آثار این روند با توجه به شرایط خاص محیطی در برخی موارد منجر به کاهش ضریب امنیتی حاکمیت و مردم شده و در شرایط ویژه منجر به تشدید ناامنی در داخل شود.

مبانی نظری و پیشینه‌شناسی تحقیق

پیشینه تحقیق

در مورد شناخت امنیت و شقوق مرتبط با آن از جمله تهدید، قدرت، فرصت و قوت موارد متعددی چاپ و منتشر شده که حداقل در دو دسته کلی قابل توجه است: دسته اول مطالب و مواردی است که به‌طور خاص به موضوع امنیت توجه داشته و چهارچوب آن را مورد توجه قرار داده است که در ایران می‌توان به کتاب «تهدیدشناسی امنیت» نوشته اصغر افتخاری سال ۱۳۸۵ دانشگاه امام حسین (ع)، کتاب «نظریه‌های امنیت ملی» اثر عبدالله خانی سال ۱۳۸۹ ابرار معاصر و کتاب «امنیت ملی» نوشته دکتر مرادیان سال ۱۳۹۰ دانشکده فارابی اشاره داشت. اگرچه مقالات متعددی توسط همین افراد در مورد امنیت در سایت‌های مختلف نیز وجود دارد. در میان متفکرین خارجی نیز می‌توان به کتاب‌ها و مقالات متعدد افرادی مانند بوزان، والفرز و ماندل از جمله مردم، دولت‌ها و هراس و همچنین چهره متغیر امنیت ملی اشاره کرد.

دسته دوم مواردی است که به‌طور خاص به موضوع تهدیدات امنیتی نظام ج.ا.ا و سیر تحول این تهدیدات در دوران بعد از انقلاب اسلامی توجه داشته که در این میان بیشترین کتاب‌ها و مقالات منتشره در حوزه تهدیدات نظام ج.ا.ا توسط دانشگاه‌های دفاع ملی، امام

حسین^(ع) و دانشکده فارابی به رشته تحریر درآمده که از این میان می‌توان به کتاب‌های مرتبط با جنگ تحمیلی از جمله کتاب «هشت سال دفاع مقدس» هئیت معارف جنگ شهید صیاد در سال ۹۶، مقاله «تهدیدات در کلام رهبری» نوشته ساوه درودی و اسماعیلی در فصلنامه مطالعات راهبردی دعا در سال ۹۴ و «ایران و آمریکا» نوشته جلال دهقانی فیروزآبادی در سال ۱۳۹۴ قوس اشاره کرد.

نوآوری این مقاله پرداختن به موضوع تهدیدات امنیتی نظام ج.ا.ا با استفاده از بیانیه گام دوم و استخراج روندها و پیشران‌های تأثیرگذار در وقوع این تهدید و در عین حال روندها و پیشران‌های تأثیرگذار برای مقابله با آن با استناد به بیانیه به‌عنوان منشور نظام ج.ا.ا در ترسیم نقشه راه جدید برای رسیدن به امنیت و افزایش استحکام حکومت اسلامی در گام دوم است. این نوآوری در نگاه خرد از نوع نظری غنا بخشیدن به مفهوم تهدید امنیتی، به لحاظ راهبردی بهره‌گیری از فرمایشات ولایت، به لحاظ موضوعی توجه به مفهوم مهم تهدید امنیتی، به لحاظ رویکردی استفاده از سند بالادستی و به لحاظ کاربردی منشور حرکت سازمان‌های نظامی، اطلاعاتی و امنیتی برای مقابله با تهدیدات امنیتی محسوب می‌شود.

با توجه به اهمیت استخراج روندها و پیشران‌ها در بیانیه و استفاده بهینه از اندیشه‌های ناب امام خامنه‌ای (مدظله العالی) در این بیانیه و با هدف جلوگیری از مطول شدن مقاله تلاش خواهد شد در این بخش تعاریف مرتبط با روند، پیشران و دو موضوع امنیت و تهدید به اختصار بیان شود. مراجعه به مواردی که در پیشینه مقاله به آن اشاره شد، به علاقه‌مندان توصیه می‌گردد.

تعریف مفاهیم

روند- این مفهوم را می‌توان تا حدودی مانند واژه رویداد در نظر گرفت، اما تفاوتی اساسی با آن دارد. رویداد یک نوع واقعه یا اتفاقی است که افتاده و تمام شده است.^۱ آثار

آن می‌تواند همچنان پابرجا باشد و به تنهایی یک رخداد بوده است؛ اما روند مجموع داده‌هایی است که در طول زمان دارای پیوستگی است. مشابه آن را می‌توان در نظریه نظم در بی‌نظمی جیمز روزنا جست‌وجو کرد^۱. به طور مثال ۱۱ سپتامبر رخ داد تا آمریکا نظم در نظام بین‌الملل را با برداشت خود از طریق ایجاد بی‌نظمی در منطقه غرب آسیا و پیرامون آن دنبال کند. حضور نظامی در منطقه با حمله به افغانستان در سال ۲۰۰۱ میلادی (Crawford:2016)، حمله به عراق در سال ۲۰۰۳ میلادی (Anderson:2013)، حمایت از داعش در سال ۲۰۱۳ میلادی (George:2018)، دخالت در ناامنی‌های سوریه در سال ۲۰۱۴ میلادی، اجرای اقدامات تروریستی در منطقه از جمله ترور سپهبد شهید حاج قاسم سلیمانی در سال ۲۰۱۹ میلادی، دخالت‌های پی در پی در منطقه و حمایت از رژیم اشغالگر قدس از جمله طرح معامله قرن ترامپ در سال ۲۰۲۰ میلادی و ... به‌عنوان روندهای تأثیرگذار در ناامنی منطقه و به عبارتی تهدیدات امنیتی برای کشورها و جوامع مخالف حضور آمریکا در منطقه می‌تواند مورد توجه قرار گیرد. در مجموع روندها چندین رویداد پیوسته است که در مسیر یک تحول کنار هم قرار گرفته و زنجیره به‌هم متصلی را برای یک هدف ترسیم می‌کنند که می‌تواند سازمان‌دهی شده یا غیر سازمان‌دهی شده باشد. در مباحث سیاسی و امنیتی اغلب سازمان‌دهی شده و در سایر موارد می‌تواند سازمان‌دهی نشده نباشد (ساوه‌دودی، ۱۳۹۶: ۲۱).

پیشران - پیشران‌ها مهم‌ترین روندهای تأثیرگذار منتخب هستند که در مسیر یک تحول نقش برجسته‌ای دارند؛ به عبارت دیگر در بین روندها مواردی وجود دارد و مشاهده می‌شود که از برجستگی بالاتر و بیشتری در مقام مقایسه با دیگر روندها برخوردار هستند و از میزان تأثیر بیشتری برخوردار بوده و عامل اصلی در سرعت بخشیدن به تحول و رسیدن به هدف هستند. از این رو پیشران‌ها به مراتب محدود و در حد و اندازه مشخص، موردی و تکریمی هستند. باید توجه کرد که پیشران‌ها در بین روندها وجود دارند و از همه موارد مشاهده‌شده در روندها، حساس‌تر و مهم‌تر هستند. به طور مثال در جریان انقلاب اسلامی، روندهای تأثیرگذار در انقلاب، اعتراضات اجتماعی مذهب پایه، اقتصاد پایه، استبداد پایه، فقر پایه و مواردی مانند آن بود که در این بین موضوع مذهب با رهبری

امام^(ره) به‌عنوان پیشران جریان اعتراضی بیش از همه برجسته‌تر بود. در جریان تحولات بعد از انقلاب اسلامی، اقدام نظام سلطه علیه امنیت ملی ایران در روندهایی مانند جنگ داخلی، جنگ تحمیلی، جنگ اقتصادی، جنگ سیاسی، جنگ امنیتی و جنگ فرهنگی مشاهده شد. در این بین جنگ تحمیلی در حوزه سخت‌افزاری و جنگ فرهنگی در حوزه نرم‌افزاری از دیگر موارد برجسته‌تر بود که این دو محور را می‌توان به‌عنوان مهم‌ترین پیشران‌های تأثیرگذار در تهدید علیه امنیت ملی ایران برشمرد^۱. به این ترتیب می‌توان ملاک مشخصی را برای انتخاب پیشران از بین روندها مورد توجه قرار داد که سه مؤلفه عمق، گسترش و نفوذ در آن بالا باشد. عمق به معنای درگیر شدن لایه‌های ساختاری حاکمیت، گسترش به معنای فضای جغرافیایی و نفوذ به معنای میزان درگیری اندیشه و افکار جامعه هدف خواهد بود (ساوه درودی، ۱۳۹۲: ۲۱۳).

تهدید- مفهوم تهدید به‌واسطه ربط و وثیقه که با امنیت دارد، با برداشت‌های متفاوت، اما در یک راستا قابل تعریف است. تهدید در معنای لغوی به معنای خطر، ترساندن و بیم دادن است (فرهنگ معین)، اما در معنای مفهومی تهدید به معنای موضوع، اقدام یا رویدادی است که امنیت انسان را هدف قرار می‌دهد (رک افتخاری، ۱۳۸۵، عبدالله‌خانی، ۱۳۸۸، مرادیان، ۱۳۹۰). از این منظر تهدید ناظر بر مقاومت در برابر امنیت است. به لحاظ علمی تهدید یک رویداد یا شی‌ای است که امکان نقض قوانین امنیتی را داشته و باعث از دست دادن یا آسیب دیدن دارایی شود. این دارایی به لحاظ سیاسی در مطالعات امنیتی، منافع امنیت ملی شامل جمعیت، سرزمین و حاکمیت می‌شود. از این رو هر اقدامی که امنیت جمعیت، سرزمین و حاکمیت را هدف قرار دهد، تهدید امنیتی تلقی خواهد شد.

درک تهدید نیز موضوع مهمی است که در مطالعات امنیتی می‌تواند منجر به تحول سیاسی در سطح نظام بین‌الملل یا سطح ملی شود. از این رو درک سطح تهدید در سطح انبوه به‌خصوص در حوزه قدرت نظامی، اهداف درک‌شده از طرف دشمن و هویت ملی را شکل می‌دهد. به همین دلیل برداشت گسترده‌ای از تهدید وجود دارد که می‌تواند تأثیر قابل

۱. مراجعه شود به آینده‌پژوهی دفاع و امنیت، فتح‌الله کلانتری، دانشگاه دفاع ملی، ۱۳۹۸

توجهی در سیاست خارجی یک کشور داشته باشد. تهدیدات امنیتی درک شده می‌تواند از سیاست سخت در برابر دشمن حمایت کند و در عین حال به لحاظ تهدید خارجی، انسجام درون‌گروهی را افزایش داده و نگرش‌هایی را در قالب اقدام تهاجمی به سمت منبع تهدید افزایش دهد^۱. مفهوم دهکده جهانی باعث شد تا گستره تهدید وسعتی جهانی یافته و بیشتر در قالب تهدید نامتقارن خود را نشان دهد^۲. براساس تعریفی که آکادمی نظامی آمریکا از تهدید نامتقارن ارائه کرده، این تهدید طیف وسیع و غیر قابل پیش‌بینی از عملیات‌های نظامی، شبه‌نظامی و اطلاعاتی است که توسط دولت‌ها، سازمان‌ها یا نیروهای تحت کنترل آن‌ها (نیابتی) علیه نقاط ضعف و آسیب‌پذیر یک کشور یا نیروی مسلح انجام می‌شود، اطلاق می‌گردد^۳.

امنیت - این مفهوم رایج‌ترین معنای خود را در برابر تهدید نشان داده است. امنیت به معنای آرامش، ایمنی و آسوده بودن از نبود تهدید معنا شده است (ری ماندل، ۱۳۹۴ و بوزان، ۱۳۹۴). در فرهنگ لغت آمریکن هریتیج^۴ به تاریخ اکتبر ۲۰۱۹ میلادی، امنیت در سه مفهوم مورد توجه قرار گرفته است: به معنای رهایی از هرگونه خطر یا احتمال آن به همراه احساس ایمنی؛ رهایی از شک، اضطراب یا ترس به همراه کسب اعتماد به نفس؛ چیزی که ایمنی را به انسان داده یا آن را تضمین می‌کند. در هر سه تعریف معنای امنیت با تهدید عجین شده و در برابر آن خودنمایی می‌کند. امنیت در معنای سیاسی و در حوزه مطالعات امنیتی به‌طور دقیق منطبق بر تعاریفی است که در سه محور بالا به نقل از آمریکن هریتیج آمده است. با این توصیف می‌توان گفت امنیت به لحاظ ذهنی قرار داشتن در نقطه آرامش و حسن ایمنی در برابر حوادث تهدیدزا و به لحاظ عینی اطمینان از نبود تهدید علیه سه محور منافع امنیتی شامل جمعیت، سرزمین و حاکمیت است.

به قلم الوینیو و سینکوتین در مقاله برداشت چین از تهدیدات آمریکا و ژاپن در ۲۰۱۹/۱۰/۱۵

1. www.Onlinelibrary/wiley.com-

۲. در این زمینه مراجعه شود به مک لوهان در کتاب دهکده جهانی

3. www.westpoit.edu-2019/11/12

4. www.Americandictionary.com-2019/10/10

روش‌شناسی تحقیق

روش تحقیق مورد استفاده در این پژوهش از حیث گردآوری داده‌ها از نوع تحلیل محتوا می‌باشد. تحلیل محتوا به هر روش استنباطی اطلاق می‌گردد که به صورت منظم و عینی به منظور تعیین ویژگی‌های پیام به کار برده می‌شود. در این روش پیام‌ها یا اطلاعات به صورت منظم کدگذاری و به نحوی طبقه‌بندی می‌شوند که محقق بتواند آن‌ها را به صورت کمی تجزیه و تحلیل کند (رامین مهر و چارستاد، ۱۳۹۳: ۱۲۵). جامعه آماری این پژوهش توصیفی، ۱۲۱ موضوع گردآوری شده از بیانیه گام دوم انقلاب به تعداد هفت محور را شامل می‌شود. محاسبات توسط نرم‌افزار Excel صورت گرفته. در این پژوهش با بررسی تک‌تک عناوین و محتوای موضوعات، اطلاعات مورد نیاز در خصوص هفت محور پیش‌گفته از حیث ماهیت داده‌ها، نحوه گردآوری، نحوه نمونه‌گیری از جامعه آماری، نوع نرم‌افزارهای کاربردی و در آخر تقسیم‌بندی موضوعی بر مبنای کدگذاری کلمات کلیدی و عناوین مقالات در قالب یک چک‌لیست مورد واکاوی و تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. به منظور تعیین پایایی چک‌لیست از روش پایایی مصحح استفاده شد. در این باره ۷۳ مدخل توسط دو نفر با چک‌لیست مربوطه ارزیابی و نتایج با یکدیگر مقایسه گردیدند. استخراج موضوعات اصلی از دل تنوع و تکرار موجود، موضوعی است که به سادگی امکان‌پذیر نیست. چراکه در اصل برگرفتنی محتوای کلام از دل متون اصلی به طریقی که به اصل محتوا خدشه‌ای وارد نیاید، از اصول حتمی تحلیل محتوا است. حذف محتوای تکراری بی‌بازده و از سوی دیگر جمع‌آوری محتوای با بازده، مورد نظر نگارندگان بوده است. با این وصف از دل موضوعات پراستناد با لحاظ نمودن ۲۳۷ عنوان استخراجی، نتایجی که در پی خواهد آمد، تحصیل گردید.

یافته‌ها و تجزیه و تحلیل داده‌ها

الف. یافته‌های تحقیق

با توجه به عنوان مقاله، یافته‌های تحقیق در دو محور شامل تهدیدات امنیتی نظام ج.ا.ا. با استناد به بیانیه و راهکارهای مقابله با تهدیدات امنیتی نظام ج.ا.ا. با استناد به بیانیه به شرح زیر مورد بررسی قرار گرفته است:

۱) تهدیدات امنیتی نظام ج.ا.ا با استناد به بیانیه

همان طور که در چکیده عنوان شد، تحقیق حاضر از حیث نوع بنیادی و از حیث موضوع کاربردی است. گردآوری و تحلیل داده‌ها با روش تحلیل محتوای متن محور و جامعه آماری شامل کل متن سند بیانیه گام دوم انقلاب است که از واژه تهدید، امنیت و مشتقات آن استفاده شده و جامعه نمونه نیز تمام شمار انتخاب شده است. در روش تحلیل با گردآوری داده‌ها و تحلیل محتوای متن محور، بر روی واژه تهدید و امنیت و مشتقات آن اصطلاحات اصلی و مهم در هشت مؤلفه استخراج و بر مبنای آن کلیدواژه‌ها مشخص شده و مورد توجه گرفته است.

بر اساس جدول در اندیشه امام خامنه‌ای^(مدظله‌العالی)، کانون تهدید منشأ خارجی داشته و تأکید ایشان بر روی اقدامات جهان دوقطبی علیه انقلاب اسلامی است. تأکید معظم‌له بر دو واژه جهانخواه و جنایتکار در پسوند کلمه آمریکا نشان از آن دارد که تأکید محوری و اصلی حضرت آقا بر اقدامات این رژیم خبیث متمرکز بوده است. ضمن اینکه در چند جای دیگر از این سند با همین واژه در پسوند آمریکا لقب جنایتکار را به این رژیم داده‌اند. در مورد منشأ تهدید، فرمایشات معظم‌له بر روی مواردی چون جنگ، اقدام گروه‌های معاند، جنگ رسانه‌ای، عملیات روانی، عدم سیاست‌های اجرایی اقتصادی و درنهایت عدم رعایت اولویت‌بندی هزینه‌های زائد مسرفانه (بی‌عدالتی) و عیوب ساختاری و ضعف‌های مدیریتی متمرکز شده است. در بین این موارد، منشأ تهدید داخلی متمرکز بر ضعف مدیریتی است. سایر موارد نیز تمرکز بر حمایت خارجی به طور مستقیم (حمایت مالی از گروه‌های معاند) یا غیرمستقیم (حمایت از آشوب) دارند.

جدول شماره ۱: (براساس تحلیل محتوای داده‌های تحقیق)

مقوله‌های فرعی	مقوله اصلی	عنوان متن
<p>جهان دوقطبی آمریکای جنایتکار قدرت‌های انحصارگر هم‌پیمانان آمریکا</p>	<p>کانون تهدید</p>	<p>در هیچ معرکه‌ای حتی با آمریکا و صدام گلوله‌ای شلیک نکرده و در همه موارد پس از حمله دشمن از خود واکنش نشان داد. همه چیز علیه ما بود، چه رژیم فاسد پهلوی و... چه دولت آمریکا و برخی از دولت‌های غربی. با وقوع انقلاب اسلامی، تقابل دوگانه جدید اسلام و استکبار، پدیده برجسته جهان معاصر شد. (با پیروزی انقلاب اسلامی) نگاه کینه‌توزانه و بدخواهانه رژیم‌های زورگو و قلدراهی باج‌طلب عالم به آن دوخته شد. انقلاب اسلامی معجزه پیروزی در جنگ هشت‌ساله و شکست رژیم بعثی و پشتیبان آمریکایی و اروپایی و شرقی‌اش را پدید آورد. جنایات غرب به‌خصوص آمریکا، مسئله فلسطین و ظلم تاریخی به ملت آن، رذالت‌ها و دخالت‌های قدرت‌های قلدر در امور ملت‌ها و... آمریکا ... امروز برای مقابله با انقلاب اسلامی خود را محتاج به یک ائتلاف بزرگ از ده‌ها دولت معاند یا مرعوب می‌بیند. ملت ایران آمریکای جنایتکار و تعدادی از دولت‌های اروپایی را نیز خدعه‌گر و غیرقابل اعتماد می‌داند.</p>
<p>غفلت از ارزش‌ها زورگویان گردنکشان غفلت از گذشته پیاده‌نظام دشمن دشمن خارجی دشمن داخلی وابستگی به خارج انحصارگران قلدران جهانی غفلت از جریان انقلابی مدیریت ناصحیح کانون ضد معنوی و اخلاقی تهاجم رسانه‌ای اقتصاد ضعیف غفلت‌زدگان داخلی کانون فکر خارجی فساد و بی‌عدالتی</p>	<p>منشأ تهدید</p>	<p>هرگاه دزدگی پیش آمده، از رویگردانی مسئولان از این ارزش‌های دینی بوده است. انقلاب اسلامی با صراحت و شجاعت در برابر زورگویان و گردنکشان ایستاده است. برای برداشتن گام‌های استوار باید گذشته را درست شناخت و از تجربه‌ها درس گرفت و اگر از این راهبرد غفلت شود، دروغ‌ها به جای حقیقت خواهند نشست. حقیقت را از دشمن و پیاده‌نظامش نمی‌توان شنید. ایران پیش از انقلاب در تولید علم و فناوری صفر بود و در صنعت به جز مونتاژ و در علم به جز ترجمه هنری نداشت. قدرت‌های انحصارگر جهان که همواره حیات خود را در دست‌اندازی به استقلال دیگر کشورها و پایمال کردن منافع حیاتی آن‌ها برای مقاصد شوم خود می‌دانند. ملت ایران تا به امروز توانست از سلطه دوباره قلدران جهانی بر کشور با قدرت و شدت جلوگیری کند. اگر بی‌توجهی به شعارهای انقلابی و غفلت از جریان انقلابی در برهه‌هایی از تاریخ چهل ساله نمی‌بود- که بود- دستاوردهای انقلاب اسلامی از این بسی بیشتر و ... بود. اخلاق و معنویت با دستور و فرمان به دست نمی‌آید و حکومت‌ها نمی‌توانند با قوه قاهره آن را ایجاد کنند... باید با کانون‌های ضد معنویت و اخلاق به شیوه معقول بستیزند. تهاجم روزافزون دشمن به دل‌های پاک جوانان و نوجوانان ... با بهره‌گیری از این ابزار (رسانه) را خود می‌بینم. اقتصاد ضعیف، زمینه‌ساز نفوذ و سلطه و دخالت دشمنان است و... کشور را از درون و بیرون دچار چالش ساخته است. چالش بیرونی تحریم و چالش درونی عیوب ساختاری و ضعف‌های مدیریتی، عدم سیاست‌های اجرایی اقتصاد و ...، عدم رعایت اولویت‌ها و وجود هزینه‌های زائد و مسرفانه و... است. این تحلیل سراپا غلط (مشکلات اقتصادی ناشی از تحریم است)، هرچندگاه از زبان و قلم برخی غفلت‌زدگان صادر می‌شود، اما منشأ آن کانون‌های فکر و توطئه خارجی است. فساد اقتصادی و اخلاقی و سیاسی ... زلزله فراگیر و ضربه‌کننده به مشروعیت نظام ج.ا.ا است.</p>

عنوان متن	مقوله اصلی	مقوله‌های فرعی
تمام دوران انقلاب اسلامی در طول چهار دهه	زمان تهدید	چهار دهه
با پیروزی انقلاب اسلامی طبیعی بود که سردمداران گمراهی و ستم واکنش نشان دهند. اگر از این راهبرد (شناخت گذشته) غفلت شود، دشمنان انقلاب با انگیزه قوی، تحریف و دروغ‌پردازی درباره گذشته و حتی زمان حال را دنبال می‌کنند. (تلاش برای) کشاندن مرد و زن به لجنزارهای فساد، اخلاق و معنویت را در بخش‌های عمده عالم منزوی کرده است. (تلاش آمریکا) برای تشکیل یک ائتلاف بزرگ از ده‌ها دولت معاند و سرکوب است. (تلاش برای خارج ساختن نقش) ایران مقتدر در مرزهای رژیم صهیونیستی (مورد نظر است). سیاست تبلیغاتی و رسانه‌ای دشمن و فعال‌ترین برنامه‌های آن مایوس‌سازی مردم و حتی مسئولان و مدیران ما از آینده است. (انتشار) اخبار دروغ، تحلیل‌های مغرضانه، وارونه جلوه دادن واقعیت‌ها، پنهان کردن جلوه‌های امیدبخش، بزرگ کردن عیوب و کوچک نشان دادن یا انکار محسنات و... برنامه همیشگی رسانه‌های صوتی و تصویری و اینترنتی دشمنان ملت ایران است. اینکه کسی گمان کند که مشکلات اقتصادی تنها ناشی از تحریم است و علت تحریم هم مقاومت ضد استکباری و تسلیم نشدن در برابر دشمن است، پس راه حل، زانو زدن در برابر دشمن و بوسه زدن بر پنجه گرگ است، خطایی نابخشودنی است. منشأ تفکر (تسلیم شدن در برابر تحریم) کانون‌های فکر و توطئه خارجی است. رواج فساد اقتصادی، سیاسی، اخلاقی و... وسوسه مال و مقام و ریاست... هرگز بعید نبوده و نیست.	راه‌اندازی توطئه، دروغ‌پردازی، رواج فساد، تشکیل ائتلاف، بزرگ‌نمایی، تهدیدات، کوچک شمردن دستاوردها، تخریب محاسبات، مرعوب ساختن، عملیات روانی، رواج فساد، وسوسه مال و مقام	
از پول و همه ابزارها برای آن (رواج دروغ و تحریف) استفاده می‌کنند. ابزارهای رسانه‌ای پیشرفته و فراگیر امکان بسیار خطرناکی را در اختیار کانون‌های ضد معنویت و ضد اخلاق نهاده است.	ابزار تهدید	پول و رسانه کانون ضد معنویت و کانون ضد اخلاق
ج.ا.ا به اصول خود به شدت پایدار و به مرزبندی خود با رقیبان و دشمنان حساس است. با خطوط اصلی خود بی‌مبالاتی نمی‌کند (انقلاب اسلامی) و به برکت تحریم دشمنان، اتکا به توانایی داخلی را به همه آموخت. (انقلاب اسلامی) ثبات و امنیت کشور و تمامیت ارضی و حفاظت از مرزها را ... ضمانت کرد. صف نوبت برای اعتکاف و... برپایی اردوهای جهادی و جهاد سازندگی... آکنده شد. آینده مورد تهدیدهای ناشناخته قرار خواهد گرفت. امروز چالش بر سر حضور ایران مقتدر در مرزهای رژیم صهیونیستی و برچیدن بساط نفوذ نامشروع آمریکا در منطقه غرب آسیا... است. امروز مشکل غرب جلوگیری از انتقال سلاح‌های پیشرفته ایرانی به نیروهای مقاومت است. (دشمن) امروز ائتلاف‌سازی با ده‌ها دولت معاند یا مرعوب را دارد. (جوانان) ثروت عظیمی برای کشور هستند. (خطاب به جوانان) پیشگام در محاصره تبلیغاتی دشمن باشید و ترس و نومیدی را از خود برهانید. تهاجم روزافزون به دل‌های پاک جوانان ... مدنظر است. تلاش غرب در ترویج سبک زندگی غربی در ایران، زیان‌های بی‌جبران اخلاقی و اقتصادی و دینی و سیاسی زده است.	هدف تهدید	ارزش‌های انقلابی، ابهام در آینده، تهدید ارزش‌ها، القای اندیشه ناتوانی، ناامن ساختن کشور، جدایی جوانان از دین، خروج ایران از منطقه، محدودیت توان نظامی، مرعوب ساختن، تخریب فکری جوانان، شکست خط مقاومت، تهاجم به اندیشه و ترویج زندگی غرب

عنوان متن	مقوله اصلی	مقوله‌های فرعی
چسب و راست مدرنیته از تظاهر به نشنیدن این صدای جدید (انقلاب اسلامی) و متفاوت تا تلاش گسترده و گونه‌گون برای خفه کردن آن هرچه کردند، به اجل محتوم خود نزدیک‌تر شدند. آزادی، اخلاق، معنویت، عدالت، استقلال، عزت، عقلانیت، برادری هیچ‌یک به یک نسل و یا یک جامعه مربوط نیست. حقیقت را از دشمن و پیاده‌نظامش نمی‌توان شنید. تهدید جدی علیه ثبات و امنیت کشور و تمامیت ارضی ... است. تمام شعارهای جهانی این انقلاب دینی از این قاعده (طول عمر) مستثنا است. ما هنوز از قلعه‌های دانش جهان بسیار عقبیم. بپاخیزید و دشمن بدخواه و کینه‌توز را که از جهاد علمی شما به شدت بیمناک است، ناکام سازید.	گستره تهدید	بارگیری سیاسی، تهدید ارزش‌ها، تهدید علیه امنیت، حمله به ارزش‌ها، عقب‌ماندگی، توطئه براندازی، جاسوسی،
تهاجم دشمن به دل‌های پاک جوانان و نوجوانان. تحمیل سبک زندگی غربی به جوامع عقب‌مانده از کاروان علم و ... تحت تأثیر قرار دادن شعور معنوی و وجدان اخلاقی در جامعه ... اقتصاد ضعیف و ... عیوب ساختاری و ضعف‌های مدیریتی. بیکاری جوان‌ها و فقر درآمدی در طبقه ضعیف/تهدید علیه عزت ملی.	عمق تهدید	تخریب اندیشه لایه‌های سیاسی، لایه‌های نظامی، لایه‌های اجتماعی و لایه‌های اقتصادی و تخریب دین و اخلاق

بخش بعدی فرمایشات حضرت آقا، زمان تهدید است که متناسب بر آنچه در بیانیه آمده، می‌توان مدعی شد؛ نظر معظم‌له بر آن است که در تمام ادوار انقلاب اسلامی ایران و بدون وقفه در طول چهار دهه از گذشت آن، تهدیدات علیه نظام ج.ا.ا. به صورت مستمر و همواره با شیوه‌های مختلفی که به آن اشاره شده، با حمایت مستقیم و غیر مستقیم خارجی انجام شده و همچنان ادامه دارد.

محور بعدی در جدول با عنوان شیوه تهدید، نگاه کینه‌توزانه و بدخواهانه دشمن زورگو و قلدرطلب، جنگ، برپایی فتنه، ائتلاف‌سازی، اجرای سیاست‌های تبلیغی و رسانه‌ای و انتشار اخبار دروغ و ناامیدکننده به عنوان مهم‌ترین شیوه تهدید قابل توجه بوده است.

ابزار تهدید به طور مشخص با استفاده از رسانه و اغواگری مادی صورت گرفته و در کنار آن فعالیت کانون‌های فکر خارجی برای رواج اندیشه مخرب در کشور از مهم‌ترین این موارد بوده است. سیاق جملات نشان از آن دارد که در نگاه رهبری، همه این عوامل ریشه خارجی داشته و از این منظر مهم‌ترین تهدیدات علیه امنیت ملی ایران توسط دشمن خارجی به مورد اجرا درآمده است.

هدف تهدید عنوان دیگری است که در احصاء تهدیدات امنیتی ج.ا.ا. در جدول مشخص شده است. در این بخش رهبر معظم انقلاب اسلامی (مدظله‌العالی)، بی‌توجهی به

انقلاب اسلامی، غفلت از جریان انقلابی، نگاه به خارج، تلاش غرب برای انتقال سبک زندگی و رویگردانی مسئولان از ارزش‌های دینی را به‌عنوان مهم‌ترین اهداف غرب برای مقابله با انقلاب اسلامی برشمردند. هدف نهایی از این اقدامات تخریب محاسبات توده است.

براساس فرمایشات حضرت آقا، گستره تهدید علیه جهاد علمی جوانان در عرصه دانش و علم، اقتصاد ضعیف و زمینه‌سازی حاصل از آن برای نفوذ و سلطه دشمن، رواج فساد اخلاقی، اقتصادی و سیاسی در بدنه حکومت، وسوسه مال و مقام و ریاست است. در این جملات گستره تهدید فضای اندیشه تمام ملت به‌خصوص نیروهای جوان جامعه، مسئولین و مدیران میانی، مسئولان و مدیران تصمیم‌ساز در کشور است. آخرین مورد در جدول مربوط به عمق تهدید است. عمق تهدید به معنای درگیر شدن لایه‌های اثرگذار در حوزه ساختاری با محوریت نیروی انسانی است. در این بخش از نگاه معظم‌له، تهاجم دشمن به دل‌های پاک جوانان و نوجوانان، بودجه‌بندی معیوب و نامتوازن، بیکاری جوان‌ها، فقر درآمدی در طبقه ضعیف و تهدید علیه عزت ملی قرار می‌گیرد.

گام دوم انقلاب	نظام دو قطبی، آمریکای جنایتکار، همپیمانان آمریکه
کانون تهدید	کانون فکر خارجی، قلدران، غفلت خودی، پیاده نظام دشمن، مدیریت غلط
منشاء تهدید	تمام دوران انقلاب اسلامی و در طول چهار دهه
زمان تهدید	تخریب محاسبات، تشکیل ائتلاف، وسوسه مال و مقام، دروغ پردازی، بریایی توطئه
شیوه تهدید	پول، رسانه، کانون ضد معنویت، کانون ضد اخلاق
ابزار تهدید	ناامن ساختن محیط، جدایی دین از اخلاق، تخریب محاسبات، رواج سبک زندگی غرب
هدف تهدید	ارزشها، امنیت، تمامیت ارضی، آحاد ملت، نسل جوان
گستره تهدید	لایه های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، نظامی، ساختارهای مدیریتی،
عمق تهدید	

شکل شماره ۱: مؤلفه‌های تهدید و مهم‌ترین شاخص‌های آن در بیانیه گام دوم (محقق)

۲) راهکار مقابله با تهدید امنیتی با استناد به بیانیه

بیانیه به عنوان سند بالادستی در تمام حوزه‌های امنیتی به ترسیم نقشه راه برای مدیران و مسئولان و جوانان کشور پرداخته و در عین حال راهکارهای مقابله با تهدید را نیز بیان نموده است. در این راستا استخراج مؤلفه‌های مرتبط با موضوع به طور مستقیم یا غیر مستقیم در قالب جدول زیر مشخص شده است. مؤلفه‌های استخراج شده در متن به‌طور دقیق محورهایی است که مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی) به عنوان راهکار مقابله با تهدیدات امنیتی نظام ج.ا.ا بیان نموده است، از این رو از دیگر موضوعات مرتبط با این مبحث که خارج از چهارچوب بیانیه است، خودداری خواهد شد. مؤلفه‌های استخراج شده در اندیشه حضرت آقا در پنج محور شامل قدرت ایدئولوژیک، منابع، منافع، قدرت سخت و قدرت نرم به شرح جدول صفحه بعد به دست آمده است:

جدول شماره ۲: (محقق ساخته)

مقوله‌های فرعی	مقوله اصلی	عناوین متن
ارزش انقلابی ارزش انقلابی ارزش انقلابی ارزش انقلابی انگیزه الهی انگیزه الهی انگیزه الهی معنویت معنویت اقدام جهادی اقدام جهادی ارزش انقلابی ارزش انقلابی معنویت	قدرت ایدئولوژیک	دفاع از ارزش‌های انقلابی و فاصله نگرفتن از آن دفاع از نظریه نظام انقلابی تا ابد پایبندی به اصول انقلاب و مرزبندی با دشمن داشتن صداقت، صراحت و اقتدار در برابر دشمن کسب آمادگی برای طلوع خورشید ولایت عظمی ایمان به هدایت الهی و قلب نورانی و اندیشه بزرگ امام (ره) قدرت عظیم ایمان و انگیزه ملت و رهبری امام (ره) تأکید بر عیار معنویت و اخلاق در فضای عمومی حضور در مساجد و فضاهای معنوی مانند حج، پیاده‌روی و زیارت برپایی اردوهای جهادی و جهاد سازندگی استفاده از انسان‌هایی جهادگر برای مبارزه با فساد و بی‌عدالتی برخوردار بودن از جوانمردی و مروت انقلابی دفاع از شعارهای اصلی انقلاب تأکید بر معنویت و ارزش‌های معنوی آن مانند اخلاص، ایثار، توکل و ایمان
مقاومت تهاجمی مقاومت تهاجمی ارزش انقلابی دفاع ملی دفاع ملی	منافع	حضور در رزهای رژیم صهیونیستی حمایت از مقاومت مرزبندی با دشمن دفاع از عزت ملی دفاع از استقلال و آزادی به عنوان دو ارزش اسلامی و عطیه الهی

مقوله‌های فرعی	مقوله اصلی	عناوین متن
<p>سرمایه (انسانی) سرمایه (دانشی) سرمایه (انقلابی) سرمایه (تجربه) سرمایه (ملی)</p>	منابع	<p>نیروی جوان علم و دانش شعارهای انقلابی تجربه چهل سال انقلاب موقعیت ایران</p>
<p>ارزش انقلابی گلاویز شدن عدالت‌محوری عدالت‌محوری گلاویز شدن گلاویز شدن گلاویز شدن گلاویز شدن گلاویز شدن اقتصاد مقاومتی اقتصاد مقاومتی گلاویز شدن گلاویز شدن ارزش انقلابی</p>	روش سخت	<p>حراست از انقلاب با کسب تجربه مقاومت در برابر زورگویان و گردنکشان و دفاع از مظلومان و مستضعفان تأکید بر تقویت اقتصاد مستقل مبتنی بر تولید انبوه و باکیفیت و توزیع عدالت ایجاد دستگامی کارآمد در قوای سه‌گانه برای مبارزه با فساد و بی‌عدالتی ایستادگی در برابر زورگویان و مستکبران جهان و در رأس آن آمریکای جهان‌خوار و جنایت‌کار صیانت و پاسداری از انقلاب و عظمت و هیبت الهی آن در برابر دولت‌های متکبر و مستکبر مجاهدات جوان‌های پرشور و باانگیزه در میدان‌های نبرد با دشمن مرزبندی با دشمن برای دفاع از عزت ملی و شاخص‌های آن شامل عزت، حکمت و مصلحت عدم عقب‌نشینی در برابر دشمن حتی یک گام اصلاح ساختارهای اقتصادی کشور، تأکید بر اقتصاد مقاومتی اصلاح زیرساخت‌های عمرانی، حمل‌ونقل، صنعت و... راندن دست‌نشانده‌های آمریکا و عنصر خائن به ملت جلوگیری از سلطه‌قلدران جهانی بر کشور با قدرت و شدت نگاه انقلابی و روحیه انقلابی و عمل جهادی در اجرای امور</p>
<p>ارزش انقلابی ارزش انقلابی اقدام جهادی بصیرت انگیزه الهی انگیزه الهی بصیرت جوان‌گرایی علم‌اندوزی بصیرت بصیرت بصیرت عدالت‌محوری اقدام جهادی جوان‌گرایی جوان‌گرایی اقدام جهادی اقدام جهادی امید به آینده</p>	روش نرم	<p>مقابله جهادی و هوشمندانه در برابر اقدام غرب در ترویج سبک زندگی غربی شکستن محاصره تبلیغاتی دشمن به‌عنوان نخستین و ریشه‌ای‌ترین جهاد جوانان فراگیری دانش و اعتقاد بر روی دیگر آن، یعنی توانایی و طی این مسیر با نگاه جهادی عبور از نادانسته‌ها با گوش دادن به تجربه دیگران اعتقاد به اصل «ما می‌توانیم» اعتقاد بر راه حل مشکلات در داخل کشور قرار گرفتن در مسیر پیشرفت میدان‌داری جوانان در عرصه مدیریت کشور تأکید بر علم و فناوری به‌عنوان موتور پیشران کشور مشارکت مردمی در مسائل سیاسی ارتقای بینش سیاسی مردم و نگاه آنان به مسائل بین‌الملل آشنا شدن با ظلم و جنایت غرب به‌خصوص آمریکا رعایت عدالت‌محوری در تقسیم امکانات کشور به کارگیری مدیران جهادی در انجام امور و تأکید بر مدیریت جهادی در همه امور همت و هوشیاری، سرعت عمل و ابتکار جوانان و قبول مسئولیت حضور جوانان در همه میدان‌های سیاسی، اقتصادی و فرهنگی و بین‌الملل همت بلند در استفاده از ظرفیت‌های علمی و مادی کشور تمرکز بر استفاده از دستاوردهای گذشته و نیز ظرفیت‌های استفاده‌نشده نگاه خوشبینانه به آینده</p>

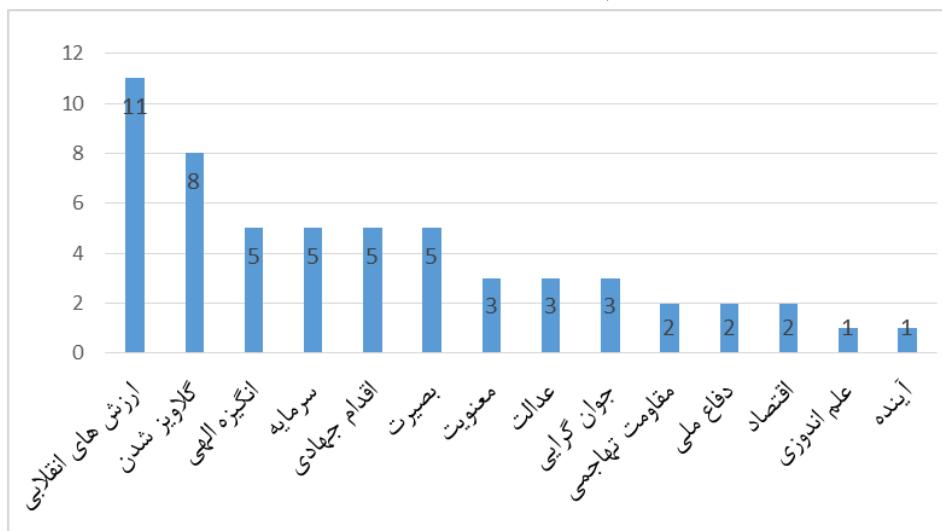
کلیدواژه‌های برآمده از متن نشان از آن دارد که موضوع تهدیدات امنیتی و راهکارهای مقابله با آن تا چه میزان گسترده بوده و فضای جغرافیایی و تمام دوران انقلاب اسلامی را در بر گرفته است. با این وجود می‌توان مهم‌ترین موضوعات مطرح‌شده در جدول اول در مورد تهدیدات امنیتی و در جدول دوم در مورد راهکار مقابله با آن را در دو محور روندها و پیشران‌ها به طور مجزی مورد توجه قرار داد.

مهم‌ترین روندهای تأثیرگذار در بروز و ظهور تهدیدات امنیتی بر اساس فرمایشات رهبری که در جدول شماره ۱ آمده است، شامل اقدامات جهان دوقطبی علیه انقلاب اسلامی، اقدامات آمریکای جهان‌خوار و جنایتکار علیه انقلاب اسلامی و اقدامات قدرت‌های انحصارگر علیه انقلاب اسلامی است که در تمامی ادوار حکومت اسلامی با توطئه غرب و شرق در قالب جنگ تحمیلی و حمایت از گروه‌های معاند در دهه اول انقلاب اسلامی به مورد اجرا درآمد. شکست غرب برای رسیدن به اهداف خود در دهه اول، مهندسی در فضای سایبر را در دهه بعدی رقم زد که این روند با تشدید عملیات روانی در دهه سوم و چهارم و تلاش برای راه‌اندازی فتنه داخلی، سیاست‌های تبلیغی و رسانه‌ای دشمن علیه انقلاب اسلامی را با انتشار خبرهای دروغ، پنهان کردن جلوه‌های امیدبخش، بزرگ کردن عیوب کوچک در فضای رسانه تشدید کرد. در عین حال مشکلات و تنگناهای ناشی از عدم سیاست‌های اجرایی اقتصاد، بی‌توجهی به شعارهای انقلاب، غفلت از جریان انقلابی، مایوس‌سازی مردم و مسئولان و مدیران از آینده، نگاه به خارج و عدم توجه به توان و ظرفیت داخلی (توسط برخی از مسئولان) و همچنین بودجه‌بندی معیوب و نامتوازن و مشکلات ناشی از بیکاری و فقر درآمدی در طبقه ضعیف برجسته بود.

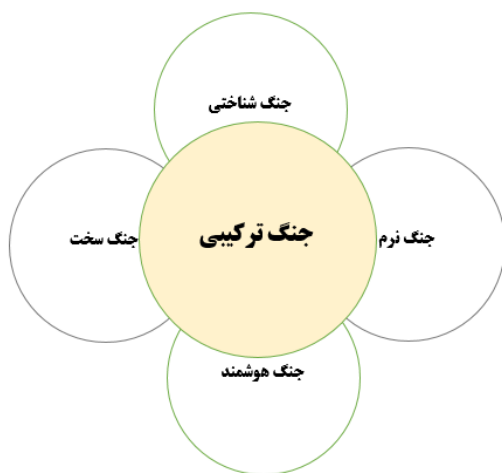
از بین این روندها به‌طور خاص و با توجه به تأکید رهبری در مورد اقدامات آمریکا و به‌کارگیری واژه‌هایی که مستقیم این رژیم را مورد خطاب قرار داده، می‌توان با تأکید بر کلماتی چون رژیم جنایتکار آمریکا، رژیم جهان‌خوار آمریکا، اقدامات انحصارطلبان اروپایی، حمایت غرب و شرق از صدام در جنگ هشت‌ساله و اقدامات رسانه‌ای غرب علیه ایران اعلام داشت بدون شک این محورها به‌عنوان پیشران‌های تأثیرگذار در بروز و هدایت تهدیدات امنیتی علیه ایران اسلامی در طول چهارده گذشته، نقش محوری داشته

و نظام را با چالش جدی ناشی از این تهدید مواجه ساخته است. در بین این موارد مهم‌ترین پیشران تأثیرگذار علیه امنیت ملی ایران با توجه به سه مؤلفه عمق، نفوذ و گسترش در دهه اول جنگ تحمیلی، در دهه دوم هجری فرهنگی و دهه سوم خودباختگی داخلی و در دهه چهارم اقدامات رسانه‌ای غرب با هدف تخریب محاسبات ملت ایران و فتنه‌های داخلی بوده که در همه این موارد هدایت و توطئه غرب با محوریت آمریکا برجسته بود.

براساس محورهای به‌دست‌آمده در جدول راهکار مقابله و با توجه به کدهای استخراج‌شده شاخص‌ها در نمودار زیر ارائه شده است. در بین موارد احصاء‌شده ارزش-های انقلابی، حس گلاویز شدن و انگیزه الهی بیشترین فراوانی را داشتند که مخاطب آن هم جوانان هستند. با توجه به این محورها می‌توان مدعی شد دغدغه رهبری در بیانیه به‌طور کامل مشخص است. نگاه به جوانان و ترغیب آنان برای دفاع، حفظ و صیانت از خط مقدس انقلاب اسلامی. در عین حال سایر موضوعات نیز هرکدام در جای خود به‌عنوان مهم‌ترین پیشران‌های تأثیرگذار در حرکت رو به جلوی نظام ج.ا.ا. در گام دوم مورد توجه قرار گرفته که باید در تنظیم نقشه راه روی آن تمرکز شود.

نکته مهمی که در نمودار قابل استخراج برای تحلیل امنیتی دقیق و صحیح است، موضوع حجمه‌های فرهنگی و تأثیر آن بر محاسبات عامه و حتی برخی از مسئولین است. این شکل از تهدید که به آن تهدیدشناختی هم اطلاق می‌شود، ناشی از تخریب ارزش‌های انقلابی و دینی است. رهبری با درک از آن، تلاش خود را بر تقویت این ارزش‌ها متمرکز نموده و مهم‌ترین راهکار مقابله با دشمن و امنیت ملی کشور را سرمایه‌گذاری بر روی این ارزش‌ها می‌دانند. به همین دلیل موضوع ارزش‌ها در نمودار نیز بیشترین فراوانی را به دست آورده و حاکی از دغدغه معظم‌له در مورد تخریب محاسبات مردمی است که در قالب جنگ ترکیبی به شکلی هدفمند در درون خود جنگ نرم، سخت، شناختی و هوشمند را برای برهم زدن محاسبات مردم با هدف رویگردانی از نظام ج.ا.ا و مسئولین دارد. راه عبور از آن نیز براساس اندیشه رهبری باور به ارزش‌های دینی و انقلابی و اقدام در این چهارچوب است که باید مورد توجه قرار گیرد.

ب. تجزیه و تحلیل یافته‌ها

لازمه عبور از تهدیدات کسب بصیرت لازم و کافی در شناخت از تهدیدات امنیتی نظام ج.ا.ا و اتخاذ راهکارهای برون‌رفت از تهدیدات است که رهبری این موارد را در بیانیه گام دوم در محورهای هفت‌گانه به شرح زیر برشمردند:

۱. **دانش:** در اندیشه آقا موتور پیشران کشور علم و فناوری و ایجاد زیرساخت‌های حیاتی و اقتصادی و عمرانی است. آثار آن در گام اول محصول روندهای تأثیرگذار در حرکت به این سمت بوده که برخی از مهم‌ترین آن ایجاد شرکت‌های دانش بنیان، طرح‌های زیرساختی، چرخه سوخت هسته‌ای، سلول‌های بنیادی، نانو، تبدیل صنایع مونتاژ به بومی، برجستگی صنایع دفاعی و درخشش در حوزه پزشکی بوده است. تهدید امنیتی در همه مقاطع انقلاب اسلامی علیه زیرساخت‌های حیاتی که موتور اصلی آن دانش علمی ایرانیان بوده، در همه این زمینه‌ها مورد حمله اطلاعاتی و عملیاتی قرار گرفته که اوج آن در جریان ترور دانشمندان هسته‌ای ایران رقم خورد. بعد از آن نیز همچنان دشمن با محوریت آمریکا و رژیم صهیونیستی این روند با اجرای اقدامات جاسوسی دنبال شد. در اندیشه رهبری راهکار عبور از این تهدیدات، اعتماد به نفس، همت جهادی، مدیریت جهادی، نگاه خوشبینانه به آینده، بهره‌گیری از تجربه‌ها و عبرت‌های گذشته، نگاه انقلابی و روحیه انقلابی و عمل جهادی است. در بین این موضوعات، مهم‌ترین پیشران تأثیرگذار با توجه به تأکید چندجانبه رهبری بر روی واژه جهاد، جهاد علمی همراه با روحیه و حس گلاویزی با دشمن و عزم جهادی برای رسیدن به امنیت و آرامش کشور و ملت است.

۲. **معنویت و اخلاق:** این دو محور، در نگاه رهبری جهت‌دهنده همه حرکت‌ها و فعالیت‌های فردی و اجتماعی و نیاز اصلی جامعه است. این سخن نشان از عمق و نفوذ این دو محور در برپایی جامعه امن و آرام و به دور از ناامنی‌های اجتماعی و سیاسی و در نهایت امنیتی دارد. رهبری در رد به‌کارگیری قوه قاهره برای ایجاد این دو و اینکه عامل اصلی رواج اندیشه ضد معنوی، ابزار رسانه‌ای غرب است، حاکمیت و نهادهای حکومتی را - به‌عنوان مهم‌ترین پیشران تأثیرگذار در مقابله با اقدام دشمن در تخریب این دو - موظف به تلاش هوشمندانه برای برخورد با کانون‌های ضد معنویت با اجرای برنامه‌های کوتاه‌مدت و میان‌مدت نمودند.

۳. **اقتصاد:** همه موضوعاتی که به‌عنوان روندهای تأثیرگذار در اقتصاد مورد توجه رهبری قرار داشته، از جمله عدم سیاست‌های اجرایی اقتصاد، نگاه به خارج، عدم توجه به ظرفیت و توان داخلی و بودجه‌بندی معیوب و نامتوازن و موازی، پایه‌گذار تهدیدات امنیتی

ناشی از اعتراضات داخلی علیه نظام ج.ا.ا و حاکمیت اسلامی است که با موج‌سواری غرب منجر به برپایی بحران‌های اعتراضی در مباحث اجتماعی و بعد از آن کشیده شدن به سمت اعتراض سیاسی و درنهایت بحران امنیتی شده است. برون‌رفت از این تحولات با اتخاذ راهکار مناسب با توجه به اصلاح روندهای فعلی در حوزه مدیریتی و استفاده از افراد جوانان کاردان، متخصص، پاک، منبع‌الطبع و ... است که می‌تواند تهدیدات امنیتی را به فرصت تبدیل کند. آنچه دشمن در این راه تلاش مورد استفاده قرار می‌دهد، نفوذ افراد غیر انقلابی با پوشش انقلابی در سازمان‌های حساس و تصمیم‌گیر نظام ج.ا.ا و تغییر محاسبات افراد خدوم و وفادار به نظام و حاکمیت اسلامی است. در اندیشه رهبری، مهم‌ترین پیشران تأثیرگذار، اعتقاد به «اصل ما می‌توانیم» در دو حوزه فردی و حکومتی برای مقابله با تهدیدات امنیتی در حوزه اقتصادی است.

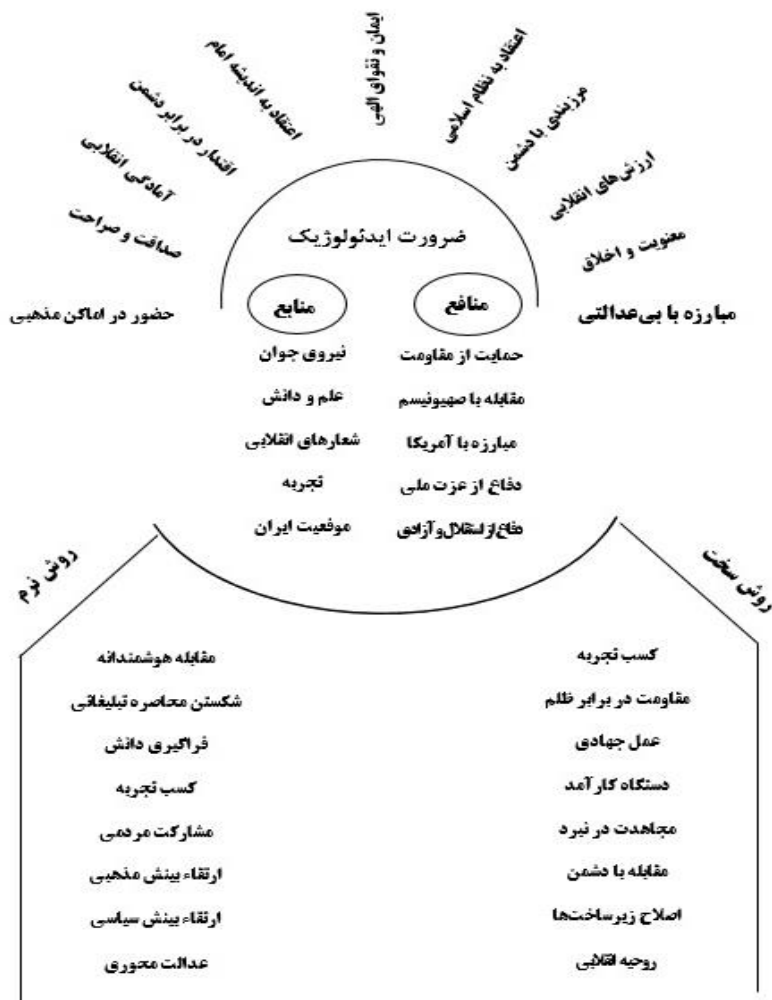
۴. **عدالت:** عدالت در اندیشه اسلامی به معنای «وضع کل شی فی موضع» و «کل ذی حق حقه»، (هر چیز در جای خود قرار داشتن و حق هرکس را به اندازه حقش دادن)، در اندیشه رهبری با عنوان مبارزه با فساد و بی‌عدالتی مورد توجه خاص قرار گرفته است. جمله رهبری در بیانیه با این عنوان که وسوسه مال و مقام و ریاست در علوی‌ترین حکومت تاریخ که حکومت امیرالمؤمنین بود، عده‌ای را لغزاند، حاکی از عمق توجه رهبری برای ایجاد جامعه عاری از فساد و بی‌عدالتی است. برون‌رفت از این حالت مبارزه جدی با فساد، اول توسط حاکمیت و دوم توسط مأموران حکومتی است که باید بر محور عدالت به‌عنوان مهم‌ترین پیشران تأثیرگذار در ایجاد جامعه امن و سالم با رفع تبعیض در توزیع عدالت، برخورد با ویژه‌خواران و فریبکاران اقتصادی انجام شود.

۵. **استقلال و آزادی:** رهبری در تحلیل خود آن را «خون‌آورد صدها هزار انسان والا» برشمردند. دو مفهوم مورد نظر به‌عنوان شجره طیبه انقلاب اسلامی در بیانیه ذکر شده که در نوع خود به‌عنوان ستون اصلی و خیمه نظام ج.ا.ا باید به آن توجه کرد. مهم‌ترین پیشران تأثیرگذار در تحصیل این دو و راهکار حفظ آن بر اساس مفاد بیانیه همچنان بر محور ایشار و مقاومت انقلابی در برابر دشمن به دست خواهد آمد.

۶. عزت ملی، روابط خارجی و مرزبندی با دشمن: در اصل این محور تمرکز خود را بر مقاومت انقلابی و حضور میدانی در صحنه مبارزه با دشمن از طریق برخورد مستقیم (اقدام نظامی در داخل یا خارج از مرزها مانند حضور در عراق و سوریه) یا غیر مستقیم (اجرای اقدامات اطلاعاتی و دیپلماسی پنهان سیاسی) در عرصه‌های مختلف قرار داده است. آنچه دشمن در طول چهار دهه گذشته علیه انقلاب اسلامی و حکومت اسلامی انجام داده، با هدف براندازی حکومت اسلامی و حداقل تغییر هئیت حاکمه و حتی همراه نمودن عناصر اجرایی نظام ج.ا.ا. با فریب و خدغه و پیشنهادهای اغواگرانه دنبال می‌شود. به همین دلیل در اندیشه رهبری مهم‌ترین پیشران تأثیرگذار در دفاع از عزت ملی، مرزبندی با دشمن مقاومت انقلابی (حس گلاویزی با دشمن) است.

۷. سبک زندگی: این مفهوم به معنای فراموش کردن گذشته و انتخاب «یکدیگر برتر» به‌عنوان الگوی رفتاری و کلامی برای یک فرد، جامعه و حتی حکومت است. در نگاه رهبری تغییر سبک منجر به ترویج بی‌جبران اخلاقی، اقتصادی، دینی و سیاسی به کشور و ملت خواهد شد. به همین دلیل هوشمندی در اندیشه رهبری به‌عنوان مرکز ثقل و مهم‌ترین پیشران تأثیرگذار برای عبور از به دام افتادن در توطئه‌های خبثت‌آمیز دشمن و نظام سلطه بوده و می‌فرماید: «برای ساخت تمدن نوین اسلامی به‌شدت باید از تقلید پرهیز کنیم و... این کار فرهنگ‌سازی لازم دارد و کار نخبگان است و جوانان هم باید خود را برای آینده آماده کنند» (سایت رهبری).

در مجموع آنچه که در مورد مقابله با تهدیدات امنیتی در بیانیه به دست آمده است، حکم بدن انسان را دارد که در آن ضریب ایدئولوژیک با شاخص‌های تعیین‌شده به‌عنوان مغز متفکر در رأس قرار دارد. دشمن منابع و منافع حیاتی نظام را که حکم صورت دارد، مورد هدف قرار داده است. راهکار مقابله با آن به دو روش سخت و نرم با دست و بدن در برداشت از شکل با توجه به شاخص‌های به‌دست‌آمده از بیانیه به زیر قابل توجه است:

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

الف. نتیجه‌گیری

حفظ امنیت نظام ج.ا.ی یکی از دغدغه‌های مهم رهبر معظم انقلاب اسلامی حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) است که بارها بر این نکته مهم تأکید فرموده و همه مردم و دستگاه‌های مسئول در نظام ج.ا.ی را موظف به حفظ این مهم نموده‌اند. در همین راستا در تشریح حفظ امنیت در مورخه ۹۵/۶/۳ در جمع کارگزاران و مسئولین نظام فرمودند: «سه عنصر اصلی حفظ امنیت، روحیه انقلابی و دینی مردم، دستگاه‌های نظامی و امنیتی، ابزار و وسیله دفاعی

و امنیتی است، هر کسی این سه عامل را تضعیف کند، به ضرر کشور اقدام کرده است». این فرمایش رهبری نشان از اهمیت حفظ امنیت توسط دستگاه‌های اجرایی و مسئولین نظام ج.ا.ا داشته و باید برای آن نقشه راه ترسیم شود. محقق تلاش کرد تا با استفاده از فرصت به دست آمده در بیانیه گام دوم این مهم را که دغدغه رهبری بوده و نیاز به ترسیم نقشه راه دارد، با استناد به بیانیه گام دوم استخراج و برای دستگاه‌های ذی‌ربط در کشور دغدغه رهبر معظم انقلاب اسلامی را تشریح نماید.

هدف این مقاله استخراج روندها و پیشران‌های تأثیرگذار در بروز تهدیدات امنیتی و مقابله با تهدیدات امنیتی نظام ج.ا.ا در اندیشه رهبری با استناد به بیانیه گام دوم بود. در بررسی این موضوع بعد از بیان تفاوت بین دو مبحث روند و پیشران تلاش شد تا این دو موضوع در دو بخش جداگانه با دو جدول تهدیدات امنیتی و راهکار مقابله با آن احصاء شود.

در جدول شماره ۱ (تهدیدات امنیتی) با هدف ارائه تصویری مطلوب از مؤلفه‌های تهدید، این مهم در هشت محور شامل کانون، منشأ، زمان، شیوه، ابزار، هدف، گستره و عمق تهدید مشخص شد که در بررسی بیانیه، ۶۰ شاخص از این مؤلفه‌ها به دست آمد که روندهای تأثیرگذار در بروز تهدیدات امنیتی علی‌ج.ا.ا هستند. از این تعداد بر اساس سه محور گسترش (فضای جغرافیای تحت تأثیر تهدید)، عمق (لایه‌های ساختاری تحت تأثیر تهدید) و نفوذ (میزان نفوذ تهدید در اندیشه و افکار- بار روانی) که در بررسی روندها به دست آمد و مهم‌ترین پیشران‌ها در مورد هر کدام از این محورها تعیین شد که مهم‌ترین آن جنگ نظامی، جنگ شناختی و جنگ ترکیبی بود.

در جدول شماره ۲ (مقابله با تهدیدات امنیتی) نیز مؤلفه‌های به دست آمده از بیانیه در قالب پنج محور شامل ضریب ایدئولوژیک، منابع، منافع، روش سخت و روش نرم به‌عنوان شیوه مقابله با تهدیدات امنیتی با استناد به بیانیه گام دوم به دست آمد که از این مؤلفه‌ها در مجموع ۵۷ شاخص تعیین شد که در قالب روندهای تأثیرگذار برای مقابله با تهدیدات امنیتی مشخص شدند. در بین این روندها، مهم‌ترین پیشران‌ها تعیین و مشخص شدند. در این بخش مهم‌ترین پیشران‌ها در بخش ضریب ایدئولوژیک، ارزش انقلابی، در موضوع

منافع، مرزبندی با دشمن (به دلیل تأکیدهای مکرر رهبری در بیانیه در مورد آمریکا)، در قسمت منابع علم‌اندوزی جوانان و تلاش برای فراگیری علم و در بخش شیوه‌های سخت، گلاویز شدن با دشمن به معنای مقاومت انقلابی در موضوع روش نرم، علم‌اندوزی و کسب دانش و فناوری، مهم‌ترین پیشران‌هایی بودند که برای مقابله با تهدیدات مورد توجه رهبری قرار گرفته است.

ب. پیشنهاد

با عنایت به آنچه که در توضیح و تشریح موضوع و استخراج پیشران‌ها به دست آمد، شایسته است دستگاه‌های ذی‌ربط در کشور با مد نظر قرار دادن این مهم، برای هر کدام نقشه راه مشخصی ترسیم نموده و برای اجرایی نمودن فرامین رهبر معظم انقلاب اسلامی، اقدامات لازم را در دستور کار قرار دهند. بدیهی است توجه به محورهای این بیانیه که به مواردی از آن در این مقاله پرداخته شد، می‌تواند راهگشای مناسبی برای عبور از تهدیدات نظام ج.ا.ا و رسیدن به امنیت مطلوب مورد نظر رهبری باشد.

فهرست منابع و مآخذ

الف. فارسی

- افتخاری، اصغر، (۱۳۸۵)، کالبدشکافی تهدید، تهران، دانشگاه امام حسین (ع).
- الوینیو و سینکوتین، (۲۰۱۹)، برداشت چین از تهدیدات آمریکا و ژاپن در www.Onlinelibrary/wiley.com
- بوزان، باری، (۱۳۹۴)، چهره متغیر امنیت ملی، تهران، پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- جیمز روزنا، (۱۳۸۲)، جهان آشوب‌زده، تهران، مرکز مطالعات راهبردی.
- ساوه درودی و اسماعیلی، (۱۳۹۴)، تهدیدات در کلام رهبری، فصلنامه مطالعات راهبردی، تهران، دانشگاه دفاع ملی.
- ساوه درودی، مصطفی، (۱۳۹۲)، راهبردهای سازمانی و مدیریت بحران، تهران، دانشکده فارابی.
- ساوه درودی، مصطفی، (۱۳۹۶)، الگوهای عدالت‌طلبی در ایران معاصر، تهران، پژوهشگاه فرهنگ و علوم انسانی.
- فرهنگ عمید، (۱۳۹۸).
- کلاتری، فتح‌الله، (۱۳۹۸)، آینده پژوهی دفاع و امنیت، دانشگاه دفاع ملی.
- عبدالله خانی، علی، (۱۳۸۹)، نظریه‌های امنیت، تهران، ابرار معاصر.
- مرادیان، محسن، (۱۳۹۰)، امنیت ملی، تهران، دانشکده فارابی.
- ماندل، رابرت، (۱۳۹۶)، مردم، دولت‌ها، هراس، تهران، پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- هئیت معارف جنگ شهید صیاد شیرازی، (۱۳۹۷)، جنگ هشت‌ساله، تهران، چاپخانه ارتش ج.ا.ا.

ب. انگلیسی

- Nye. Joseph, (2004). "Soft power Public Affairs". Persian.usinfo.state.gov.
- Crawford, Neta (2016) **Update on the Human Costs of War for Afghanistan and Pakistan: 2001 to mid2016**, Watson institute, Brown University, (Jan18, 2018).
- UNAMA (2017) **Afghanistan: Protection of Civilians in armed conflict**, (Jan 17, 2018), in www.unama.unmissious.org/site/default/file.
- Anderson, E. (2013). **Middle East: Geography and Geopolitics**: Routledge
- George, D. (2018). **Pax Islamica: An Alternative New World Order? Islamic Fundamentalism** (pp.7190): Routledge

